

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya
Paper VII—POETICS—IV
(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

I. वाक्येनैकेन द्वाभ्यां वा उत्तरं लिखत :

- 1 वाचकत्वलक्षणं किम् ?
- 2 वस्तु तद्रहितं यस्मान्निरुपाख्यं प्रसज्यते । किरहितम् वस्तु ?
- 3 यत्रालङ्कारवर्गोऽसौ सर्वोऽप्यन्तर्भविष्यति । कुत्र ?
- 4 नूतनौचित्यमाप्यते । कैः ? कथम् ?
- 5 काव्यामृतरसेन किं वितन्यते ?
- 6 प्रसिद्धाभिधानव्यतिरेकिणी विचित्रैवाभिधा का ?
- 7 अलङ्कार्यतया तेषां किमन्यदवतिष्ठते । केषाम् ?
- 8 सा केवलं काव्ये हेतुः इति यायावरीयः । सा का ?
- 9 सरस्वती तपस्यामास । कुत्र ? किमर्थम् ?
- 10 सकलविध्यास्थानैकायतनं पञ्चदशं विद्यास्थानं किम् ?
- 11 पञ्चमी साहित्यविद्या इति कस्य मतम् ?
- 12 द्विविधं शिष्यमाचक्षते । कौ तौ ?
- 13 तस्याम् आयत्ता लोकयात्रा । कस्याम् ?
- 14 उपकारकत्वात् अलङ्कारः सप्तमं वेदाङ्गमिति कः वदति ?

(14 × 2 = 28 marks)

Turn over

II. एकैकया खण्डिकया सप्तानामुत्तरं लिखत :

(a) आशयं विशदयत :

- 15 कटुकौषधवच्छास्त्रमविद्याव्याधिनाशनम् ।
आह्लाघमृतवत्काव्यमविवेकगदापहम् ॥
- 16 उभावेतावलङ्कार्यौ तयोः पुनरलङ्कतिः ।
वक्रोक्तिरेव वैदग्ध्यभङ्गीभणितिरुच्यते ॥
- 17 काव्येन किं कवेस्तस्य तन्मनोमात्रवृत्तिना ।
नीयन्ते भावकैर्यस्य न निबन्धा दिशो दश ॥
- 18 सरितामिव प्रवाहास्तुच्छाः प्रथमं यथोत्तरं विपुलाः ।
ये शास्त्रसमारम्भा भवन्ति लोकस्य ते वन्द्याः ॥

(b) लघुटिप्पणीः लिखत :

- 19 कुन्तकाभिमतं काव्यप्रयोजनम् ।
- 20 शब्दार्थस्वरूपम् ।
- 21 काव्यबन्धलक्षणम् ।
- 22 विद्यास्थानानि ।
- 23 प्रतिभा ।
- 24 वृत्तिः ।

(7 × 6 = 42 marks)

III. द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 25 कुन्तकाभिमतं काव्यलक्षणं सोदाहरणं निरूपयत ।
- 26 वक्रताप्रकारान् सोदाहरणं विशदयत ।
- 27 राजशेखरमतानुसारं काव्यपुरुषोत्पत्तिं विवृणुत ।
- 28 काव्यमीमांसायाः शास्त्रनिर्देशाध्यायविषयान् सङ्गृहीत ।

(2 × 15 = 30 marks)

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya

Paper VI—POETICS – III

(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

I. वाक्येनैकेन द्वाभ्यां वा उत्तरं लिखत :

- 1 उपमासामान्यलक्षणं किम् ?
- 2 माधुर्यव्यञ्जकाः वर्णादयः के ?
- 3 पूर्णोपमाभेदाः के ?
- 4 बीभत्सरौद्ररसयोस्तस्याधिक्यं क्रमेण च । कस्य ?
- 5 मम्मटोक्तदिशा उत्प्रेक्षायाः लक्षणं किम् ?
- 6 साधारणधर्मादीनां सर्वेषां प्रतिबिम्बनं कस्मिन्नलङ्कारे दृश्यते ?
- 7 परोक्तिर्भेदकैः श्लिष्टैः-कस्मिन्नलङ्कारे ?
- 8 ससन्देहालङ्कारस्य लक्षणं किम् ?
- 9 उपमादीपकयोः भेदः कः ?
- 10 गुणवृत्त्या पुनस्तेषां वृत्तिः शब्दार्थयोर्मता । केषाम् ?
- 11 अतिशयोक्तिः कतिविधा ?
- 12 वामनमतमनुसृत्य काव्ये कति गुणाः सन्ति ?
- 13 डिम्भादेः स्वक्रियारूपवर्णने कः अलङ्कारः ?
- 14 अर्थान्तरन्यासालङ्कारस्य लक्षणं किम् ?

(14 × 2 = 28 marks)

II. एकैकया खण्डिकया सप्तानामुत्तरं लिखत :

क) आशयं विशदयत ।

- 15 उत्कर्षहितवस्ते स्युरचलस्थितयो गुणाः ।
- 16 तद्बद्धर्मस्य लोपे स्यान्न श्रौती तद्धिते पुनः ।
- 17 नैमित्तिकानुसारेण निमित्तानि कल्प्यन्ते ।
- 18 वाच्यवाचकत्वव्यतिरेकेण व्यङ्ग्यव्यञ्जकभावो नाभ्युपेयते ।

Turn over

ख) लघुटिप्पणी: लिखत :

- 19 माधुर्यम् ।
- 20 काक्काक्षितम् ।
- 21 अपहृतिः ।
- 22 उत्प्रेक्षा ।
- 23 तुल्ययोगिता ।
- 24 लुसोपमा ।

(7 × 6 = 42 marks)

III. द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 25 एवं गुणीभूतव्यङ्ग्यस्याष्टौ भिदा स्मृताः । सोदाहरणं विवृणुत ।
- 26 मम्मटमतानुसारं परमतनिराकरणपूर्वं व्यञ्जनां स्थापयत ।
- 27 अप्रस्तुतप्रशंसां लक्षयित्वा तद्भेदान् सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
- 28 माधुर्योः प्रसादाख्यास्त्रयस्ते न पुनर्दश । सयुक्तिकं स्पष्टयत ।

(2 × 15 = 30 marks)

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya

Paper V—POETICS – II

(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

I. वाक्येनैकेन द्वाभ्यां वा उत्तरं लिखत :

- 1 ध्वन्यात्मन्येव शृङ्गारे ते हेया इत्युदाहृताः के ?
- 2 कस्यचिद्ध्वनिभेदस्य सा तु स्यादुपलक्षणम् । सा का ?
- 3 काव्यस्यात्मा कः ?
- 4 शोकः श्लोकत्वमागतः । कस्य ? कीदृशः ?
- 5 मन्तव्याः कटकादिवत् । के ?
- 6 सोऽलङ्कारो ध्वनौ मतः । सः कीदृशः ?
- 7 ध्वन्यात्मभूते शृङ्गारे शक्तावपि प्रमादित्वं किम् ?
- 8 तत्पूर्णं ध्वनिलक्षणम् । पूर्णं ध्वनिलक्षणं किम् ?
- 9 तस्य भेदावुभौ स्मृतौ । कस्य ? भेदौ कौ ?
- 10 बहुधा व्याकृतः सोऽन्यैः । कः ? कथम् ?
- 11 शब्दो नैव स्खलद्गतिः । कुत्र ?
- 12 अतिव्याप्टेरथाव्याप्टेर्न चासौ लक्ष्यते तथा । कः ? कया ?
- 13 महाकवेः एकेनैव प्रयत्नेन कानि निर्वर्त्यन्ते ?
- 14 विवक्षितान्यपरवाच्यध्वनिभेदाः के ?

(14 × 2 = 28 marks)

II. कमपि भागमनपहाय एकैकया खण्डिकया सप्तानामुत्तरं लिखत :

क) आशयं विशदयत ।

- 15 सर्वेष्वेव प्रभेदेषु नानुप्रासः प्रकाशकः ।
- 16 बुद्धौ तत्त्वार्थदर्शिन्यां झटित्येवावभासते ।
- 17 स सर्वो गम्यमानत्वं बिभ्रद्भूमना प्रदर्शितः ।
- 18 यत्नतः प्रत्यभिज्ञेयौ तौ शब्दार्थौ महाकवेः ।

Turn over

ख) व्याख्यात ।

- 19 प्रतीयमानं पुनरन्यदेव वस्त्वस्ति वाणीषु महाकवीनाम् ।
यत्तत्प्रसिद्धावयवातिरिक्तं विभाति लावण्यमिवाङ्गनासु ॥
- 20 ध्वन्यात्मभूते शृङ्गारे समीक्ष्य विनिवेशितः ।
रूपकादिरलङ्कारवर्ग एति यथार्थताम् ॥

ग) लघुटिप्पणीः लिखत :

- 21 शब्दशक्त्युद्भवध्वनिः
22 अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यध्वनिः
23 भाक्त अर्थः
24 अलङ्कारलक्षणम्

(7 × 6 = 42 marks)

III. द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 25 ध्वन्यभाववादं सविकल्पं विवृणुत ।
26 ध्वनिलक्षणं सदलप्रयोजनं निरूपयत ।
27 ध्वनिकारोक्तदिशा माधुर्यादीन् गुणान् लक्षयत ।
28 रसध्वनेः रसवदलङ्कारस्य च भेदं सोदाहरणं विशदयत ।

(2 × 15 = 30 marks)

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya

Paper IV—NYAYA AND VYAKARANA – I

(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

I. वाक्येनैकेन द्वाभ्यां वा उत्तरं लिखत :

- 1 अनुमितौ करणं किम् ?
- 2 का नाम आश्रयासिद्धिः ?
- 3 को नाम पक्षः ?
- 4 लिङ्गस्य अनुमित्यकरणत्वे का युक्तिः ?
- 5 विरुद्धस्य लक्षणं किम् ?
- 6 सिषाधयिषामात्रं न पक्षता - कुतः ?
- 7 स्वरूपासिद्धेः उदाहरणं किम् ?
- 8 चत्वारि पदजातानि कानि ?
- 9 को नाम वृत्तिसमवायः ?
- 10 स्थूलपृषतीमित्यत्र समासान्तोदात्तत्वे कः समासः ?
- 11 सः अभ्युदयेन युज्यते - कः ?
- 12 वेदशब्दा अप्येवमभिवदन्ति - किमभिवदन्ति ?
- 13 वृत्तिसमवायः इत्यत्र का नाम वृत्तिः ?
- 14 कः परत्र अनन्तं जयम् आप्नोति ?

(14 × 2 = 28 marks)

II. एकैकया खण्डिकया सप्तानाम् उत्तरं लिखत :

- 15 अनुमितौ ज्ञायमानलिङ्गस्य करणत्वे अनुपपत्तिं प्रदर्शयत ।
- 16 पक्षतालक्षणं विशदयत ।
- 17 परामर्शस्य अनुमितिहेतुत्वं समर्थयत ।
- 18 सत्प्रतिपक्षविरुद्धयोः भेदः कः ?

Turn over

- 19 अनुमितौ विद्यमानं व्यापारं विवेचयत ।
- 20 अथ वा कूपखानकवदेतद्भविष्यति - विशदयत ।
- 21 लक्ष्यलक्षणे व्याकरणम् -व्याख्यात ।
- 22 लोकतोऽर्थप्रयुक्ते शास्त्रेण धर्मनियमः-व्याख्यात ।
- 23 व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यानि पञ्च प्रयोजनानि विशदयत ।
- 24 शब्दानुशासनस्य आनुषङ्गिकाणि प्रयोजनानि कानि ?

(7 × 6 = 42 marks)

III. द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 25 व्यासिविषये पूर्वपक्षनिराकरणपुरस्सरं सिद्धान्तपक्षं प्रदर्शयत ।
- 26 हेत्वाभासलक्षणं प्रतिपाद्य लक्ष्ये समन्वयत ।
- 27 वर्णसमाम्नायोपदेशप्रयोजनं दोषनिवारणपूर्वकं यथाभाष्यं विवृणुत ।
- 28 सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इति वार्तिकं सप्रकरणं व्याख्यात ।

(2 × 15 = 30 marks)

C 83957

(Pages : 2)

Name.....

Reg. No.....

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya

Paper III—MANUSCRIPTOLOGY

(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

I. Answer the following questions in one or two sentences. Each question carries 2 marks :

- 1 What is Haplography ?
- 2 Which are known as Bower Manuscripts ?
- 3 What is meant by omission of Serifs ?
- 4 Which is the earliest modern Manuscript library in India ?
- 5 What is called Siglum ?
- 6 What is cataloging ?
- 7 What is Collation Recentio ?
- 8 What is Descriptive catalogue ?
- 9 Which is the earliest available full-fledged script ? Where do we find it ?
- 10 Which is the oldest well preserved palm leaf Manuscript ?
- 11 What are the common materials to clean or repair of Manuscripts ?
- 12 What is Paleography ?
- 13 What is transmission ?
- 14 Who is a scribe ? What is the Sanskrit term for scribe ?

(14 × 2 = 28 marks)

II. Write short notes on any seven of the following. Each question carries 6 marks :

- 15 Colophon.
- 16 Fumigation.

- 17 Genealogy of Manuscripts.
- 18 Inscriptions.
- 19 Emendation.
- 20 Testimonia.
- 21 Lower criticism.
- 22 New Catalogus Catalogorum.
- 23 Pedigree of Manuscripts.
- 24 Size and form of Manuscripts.

(7 × 6 = 42 marks)

III. Answer any *two* of the following. Each question carries 15 marks :

- 25 Give a brief account of various scripts seen in the Manuscripts available now.
- 26 Explain the process of critical edition.
- 27 Describe various materials used for writing in India.
- 28 Describe the nature and scope of Manuscriptology.

(2 × 15 = 30 marks)

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya

Paper II—PROSE AND DRAMA

(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

संस्कृतभाषायां देवनागरीलिपिमुपयुज्य उत्तराणि देयानि ।

I. वाक्येनैकेन द्वाभ्यां वा उत्तरं लिखत :-

- 1 राजहंसस्य कुलामात्याः के ?
- 2 यतिः राजहंसं किमवदत् ?
- 3 चण्डिकामन्दिरं प्राप—कः ? कदा ?
- 4 वृक्षवाटिकान्तरगात्रमकरोत्—का काम् ?
- 5 कः रत्नोद्भवः ?
- 6 वसुमती सुतमसूत — कः सुतः ? कस्य ?
- 7 मानसारस्य पुत्री का ? सा कया साकमुद्यानमगच्छत् ?
- 8 गुरुः खेदं खिन्ने मयि भजति — गुरुः कस्मिन् खेदं भजति ?
- 9 पृथासूनुना स्पष्टमुक्तम् — किम् ?
- 10 कः सिन्धुराजः ?
- 11 यो यस्तत्कर्मसाक्षी—कर्म किम् ?
- 12 किमप्यसदृशं कृपणं वचस्ते-कस्य कं प्रति वचः ?
- 13 गाण्डीवी कः ? कस्मात् ?
- 14 उपकारी खल्विदं वात्याचक्रं सुयोधनस्य—कस्मात् ?

(14 × 2 = 28 marks)

II. कमपि भागमनपहाय सप्तानामुत्तरं लिखत :

(क) सन्दर्भमुक्त्वा आशयं विशदयत ।

- 15 देवेन कल्पवल्लीफलमाप्नुहि ।
- 16 ननु पापाः न हन्तव्यो ब्राह्मणः ।
- 17 द्वैणायने अलमत्यर्थमात्मानं शोकानले प्रक्षेप्तुम् ।
- 18 पाञ्चाल्याः चतुश्शालकमिदम् ।

Turn over

(ख) व्याख्यात :

- 19 चञ्चदभुजभ्रमितचण्डगदाभिधात
सञ्चूर्णितोरुयुगलस्य सुयोधनस्य ।
स्त्यानपविद्धधनशोणितशोणपाणि-
रुतंसयिष्यति कचांस्तव देवि भीमः ॥
- 20 यो यः शस्त्रं बिभर्ति स्वभुजगुरुमदः पाण्डवीनां चमूनां
योः यः पाञ्चालगोत्रे शिशुरधिकवयाः गर्भशय्यां गतो वा ।
यो यस्तत्कर्मसाक्षी चलति मयि रणे यश्च यश्च प्रतीपः
क्रोधान्धस्तस्य तस्य स्वयमपि जगतामन्तक स्यान्तकोऽहम् ॥

(ग) लघुटिप्पणीः लिखत :

- 21 वसुमतीं वर्णयत ।
22 मातङ्गस्य कथां संक्षिप्य लिखत ।
23 द्रोणस्य वधः
24 दुर्योधनस्य तटाके निमीलनम् ।

(7 × 6 = 42 marks)

III. द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 25 प्रथमोच्छ्वासकथां संक्षिप्य दशकुमारचरितस्य आमुखं लिखत ।
26 अवन्तिसुन्दरी - राजवाहनयोः परिणयकथा ।
27 नाटकस्य वेणीसंहारमिति नाम्नः अन्वर्थता ।
28 वेणीसंहारे मुख्यरसोदीपनम् ।

(2 × 15 = 30 marks)

M.A. (PREVIOUS) DEGREE EXAMINATION, APRIL/MAY 2020

(PVT/SDE)

M.A. Sanskrit Sahitya

Paper I—POETRY AND POETICS

(2014 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 100 Marks

संस्कृतभाषया उत्तराणि देयानि ।
देवनागरीलिपिरुपयोक्तव्या ।

I. वाक्येनैकेन द्वाभ्यां वा उत्तरं लिखत :

- 1 नलस्य रसनाग्रनर्तकी विद्या का ?
- 2 वनेऽपि तौर्यत्रिकमारराध तम—कथम् ?
- 3 नलस्य गुणान् विधिः कथमगणयत् ।
- 4 श्वासमलीमसः कृतः—कया ? कः ?
- 5 तद्भटचातुरीतुरी किं पटं वयति ?
- 6 तदङ्घ्रिणा घृणा अधारि—कस्याङ्घ्रिणा ? कुत्र ?
- 7 मानिनः किं वरं न त्यजन्ति ?
- 8 का रीतिः ?
- 9 पूर्वे शिष्याः—के ? कस्मात् ?
- 10 लोकः कः ?
- 11 सन्दर्भेषु कः श्रेयः ?
- 12 गुणस्य धर्म किम् ?
- 13 क्रमसिद्धिस्तयोः—कयोः ?
- 14 सा त्रेधा—का ताः ?

(14 × 2 = 28 marks)

Turn over

II. कमपि भागमनपहाय एकैकया खण्डिकया सप्तानामुत्तरं लिखत :

सन्दर्भमुक्त्वा आशयं विशदयत :

(a) 15 चिराय तस्थे विमनायमानया ।

16 मनोऽनलावरुद्धं वयसैव वेशितम् ।

17 द्विबालवद्धाश्चिकुराशिशरस्थितम् ।

18 मुमूर्च्छं यत्पञ्चममूर्च्छनासु च ।

(b) व्याख्यात :

19 अधीतिबोधाचरणप्रचारणैर्दशाश्रतस्रः प्रणयन्नुपाधिभिः ।

चतुर्दशत्वं कृतवान् कुतस्स्वयं न वेद्मि विद्यासु चतुर्दशस्वयम् ॥

20 महारथस्याध्वनि चक्रवर्तिनः परानपेक्षो द्दहनाद् यशस्वितम् ।

रदावदातांशुमिषादनीदृशां हसन्तमन्तर्बलमर्वतां रवेः ॥

(c) लघुटिप्पणीः लिखत :

21 वामनमते काव्यप्रयोजनम् ।

22 विद्याप्रकाराणि ।

23 अष्टलीलस्य त्रैविध्यम् ।

24 अनर्थकम् ।

(7 × 6 = 42 marks)

III. द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

25 श्रीहर्षोक्तदिशा नलं वर्णयत ।

26 श्रीहर्षस्य अलङ्कारप्रयोगवैशिष्ट्यं निरूपयत ।

27 पददोषान् विवृणुत ।

28 काव्याङ्गानि विशदयत ।

(2 × 15 = 30 marks)